

Nr 44.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändring av hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566); given Stockholms slott den 4 oktober 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, anhålla om riksdagens yttrande över härvid fogade förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § 2 mom. och 45 § 2 mom. hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566).

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag

till

Förordning

om ändrad lydelse av 10 § 2 mom. och 45 § 2 mom. hälsovårdsstadgan
den 19 juni 1919 (nr 566).

Härigenom förordnas, att 10 § 2 mom. och 45 § 2 mom. hälsovårdsstadgan
den 19 juni 1919 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

10 §.

2 mom. Mjök från — — — till annan.

Mjök, som hålles till salu, får ej vara utspädd med vatten eller bemängd
med främmande ämne, ej heller, där ej Konungen annorlunda förordnat, vara
berövad något av sina naturliga beståndsdelar utan att sådant särskilt angives.

Utän hälsovårdsnämndens — — — detta hänseende.

Vad i — — — och smör.

45 §.

2 mom. Mjök från — — — till annan.

Mjök, som hålles till salu, får ej vara utspädd med vatten eller bemängd
med främmande ämne, ej heller, där ej Konungen annorlunda förordnat, vara
berövad något av sina naturliga beståndsdelar utan att sådant särskilt angives.

Utän hälsovårdsnämndens — — — detta hänseende.

Vad i — — — och smör.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt
därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 4 oktober 1940.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST.

Efter gemensam beredning med cheferna för jordbruks- och folkhushållningsdepartementen anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller:

I 10 § 2 mom. andra stycket och 45 § 2 mom. andra stycket hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566) föreskrives, att mjölk, som hålles till salu, ej får vara utspädd med vatten eller bemängd med främmande ämne och ej heller, utan att sådant särskilt anges, vara berövad något av sina naturliga beståndsdelar.

I skrivelse den 17 maj 1940 har *statens livsmedelskommission* hemställt, att Kungl. Maj:t måtte begära riksdagens förklaring, att riksdagen icke hade något att erinra mot att Kungl. Maj:t, därest en standardisering av konsumtionsmjölken av försörjningspolitiska skäl funnes påkallad, meddelade föreskrift, att berörda stadganden ej skulle tillämpas beträffande mjölk, som försäljes från mejeri.

Såsom motivering till framställningen har kommissionen anfört i huvudsak följande:

Fetthalten på konsumtionsmjölken varierar starkt under olika årstider och inom skilda områden av landet. Enligt den officiella mejeristatistiken för år 1937 låg fetthalten hos det övervägande antalet mejerier mellan 3 och 4 procent. Endast ett mejeri hade under 3 procent, medan 8.2 procent av mejerierna redovisade en högre fetthalt än 3.75 procent. Ifrågavarande tal avse fetthalten hos den vid mejerierna invägda mjölken. Då emellertid mejerierna vid försäljning av helmjök till direkt konsumtion icke äga nedbringa fetthalten, torde procentalen i stort sett vara representativa även för sistnämnda slag av mjölk.

Hälsovårdsnämnderna i riket ha i ett stort antal fall meddelat särskilda föreskrifter rörande konsumtionsmjölkens fetthinnehåll. Som regel har man härvid icke ansett sig böra uppställa högre fordringar på mjölken än att den skall hålla en fetthalt av lägst 3 procent. Den faktiska fetthalten på konsumtionsmjölken är således i allmänhet ej oväsentligt högre än den föreskrivna.

För mejerierna har det sedan länge framstått såsom ett önskemål, att en standardisering av konsumtionsmjölkens fetthalt kunde komma till stånd. Det har framhållits, att mjölken härigenom skulle inom hela landet kunna betalas efter sitt näringsvärde och att en sådan ordning skulle vara till fördel för både producenter och konsumenter.

I nuvarande krissituation har frågan om konsumtionsmjölkens standardisering en särskild aktualitet. Genom att reglera fetthalten i konsumtionsmjölken kan man nämligen överföra lämplig del av fettet i konsumtionsmjölken till smör. I stor utsträckning synes detta kunna ske utan att konsumtionsmjölkens näringsfysiologiska värde i någon nämnvärd grad nedgår. För vår försörjning med matfett kan en standardisering emellertid få mycket stor betydelse. En allmän nedsättning av fetthalten på den mjölk, som för direkt konsumtion försäljes från mejeri, till 3 procent torde vid nuvarande mjölmängd i runt tal motsvara en ökning i smörtillgången per år räknat med 7,000 ton.

För närvarande förefinnes i 10 § 2 mom. och 45 § 2 mom. hälsovårdsstadgan ett visst hinder för en standardisering av konsumtionsmjölken. Ifrågavarande stadgande förbjuder visserligen icke standardisering av mjölken men verkar i praktiken i de flesta fall på ungefär samma sätt. Stadgandet utgör icke hinder för ett mindre mejeri att sortera upp mjölken efter fetthalt och försälja den magraste till direkt konsumtion. Däremot äger icke ett större mejeri, som av praktiska skäl icke kan genomföra en dylik sortering, sänka den genomsnittliga fetthalten, med mindre detta tydligt anges vid mjölkens försäljning. Även på samma konsumtionsort kunna skillnaderna i fetthalt från olika leverantörer vara högst betydande. Det måste då framstå såsom egendomligt att försäljning av s. k. helmjolk med en ursprunglig fetthalt av exempelvis 2.8 procent är fullt tillåten, medan konsumtionsmjölk med 3.5 procent fetthalt ej får säljas såsom helmjolk, om den ursprungligen haft en högre fetthalt.

För den händelse det av försörjningspolitiska skäl skulle finnas påkallat att föreskriva en enhetlig fetthalt på konsumtionsmjölken, torde ifrågavarande bestämmelse i hälsovårdsstadgan, såvitt angår mjölk som försäljes från mejeri, böra suspenderas eller ändras. Den förra utvägen synes vara att föredraga med hänsyn till att stadgan för närvarande är föremål för överarbetning av s. k. livsmedelslagstiftningssakkunniga.

Vid livsmedelskommissionens framställning finnes fogad dels en skrivelse från svenska mejeriernas riksförening u. p. a. till livsmedelslagstiftningssakkunniga angående önskvärdheten av mjölkens standardisering och dels en promemoria i ämnet av statskonsulenten H. Ryde.

I sistnämnda promemoria har anförts bland annat:

Fettinnehållet i konsumtionsmjölk regleras i förekommande fall genom av vederbörande hälsovårdsnämnd meddelade bestämmelser. Det ligger i sakens natur, att dessa bestämmelser måste vara mycket olika inom skilda områden. En rundfråga i ämnet den 22 november 1930 till samtliga städer i riket gav också till resultat, att av de 92 städer, som besvarade frågan, endast 63 förklarade sig hava meddelat föreskrifter rörande konsumtionsmjölkens fettinnehåll och därvid fastställt följande minimifordringar, nämligen

Antal städer	Konsumtionsmjölkens minimifetthalt
2	2.5 %
2	2.7 »
12	2.8 »
1	2.9 »
46	3.0 »

Den lägsta minimifetthalten avsåg en stad i Skåne och en i Norrland. En liknande extrem geografisk spridning förelåg även ifråga om övriga städer med särskilt låga minimikrav. De städer, som representerade landets mellersta delar såsom Uppland, Södermanland, Närke och Västmanland hade däremot i samtliga fall fastställt en minimifetthalt av 3 procent.

Av svaren framgick vidare, att vissa städer hade fastställt olika minimifetthalter för morgon-, middags- och kvällsmjolk och andra för sommar- och vintermjolk. Ett par städer i Skåne hade sålunda föreskrivit, att morgonmjölken måste innehålla 2.5 respektive 2.9 procent fett och blandmjolk samt middags- och kvällsmjolk lägst 3 procent, under det att en del städer i Norrland fordrade, att mjölken under juni—september månader skulle innehålla lägst 3.2 procent och under övriga delar av året lägst 3 procent.

Förut angivna föreskrifter, som i huvudsak allttjämt äro gällande, torde hava till uppgift att tillförsäkra konsumenterna en mjolk, vars fetthinnehåll icke är lägre än som påkallas av produktionens allmänna läge inom orten. I anslutning härtill hade man kunnat förvänta sig, att de uppställda fordringarna skulle stå i visst förhållande till medelfetthalten i den mjolk, som produceras inom respektive orter. Något dylikt samband har emellertid icke kunnat påvisas. Att behov av enhetliga föreskrifter i ämnet föreligga, är dock uppenbart, då mjölkens såväl produktionskostnad som näringsvärde står i relation till fetthinnehållet.

Det förefaller i övrigt naturligt, att priset å konsumtionsmjolk i likhet med vad fallet är i fråga om många andra näringsmedel bör stå i visst bestämt förhållande till varans verkliga värde. Ett enhetligt pris å konsumtionsmjolk förutsätter sålunda ett något så när enhetligt innehåll av fett, som utgör mjölkens värdefullaste beståndsdel. I varje fall synes det omöterat, att vid samma prisläge i ena fallet fordra en fetthalt av lägst 2.5—3 procent och i andra fallet lämna producenten full frihet att själv bestämma procenttalet ifråga.

Av det sagda torde framgå, att en standardisering av konsumtionsmjölkens fetthinnehåll bör bliva till förmån för såväl konsumenter som producenter. För att kunna möjliggöra detta, måste hälsovärdsstadgan innehålla sådan bestämmelse, att mjolk, som hålles till salu, lägst får innehålla viss för riket i sin helhet bestämd fetthalt, som lämpligen fastställles av Kungl. Maj:t på förslag av statens livsmedelskommission eller annat liknande statligt organ, som äger att handlägga ärenden, vilka beröra mjolkhandels ordnande.

Nämnda fetthalt måste med hänsyn till nu gällande föreskrifter stå i sådant förhållande till mjölkens allmänna beskaffenhet, att de, som hålla mjolk till avsalu också äga förutsättning att åstadkomma tillräckliga mängder mjolk, som i sitt naturliga tillstånd håller en fetthalt nära sammanfallande med den för riket fastställda minimihalten. Då mjölkens medelfetthalt är mycket växlande inom skilda delar av landet är det uppenbart, att endast låga fetthaltsvärden därvid kunde ifrågakomma. Det torde med andra ord kunna förutskickas, att den konsumtionsmjolk, som i sitt naturliga tillstånd håller föreskriven minimifetthalt i regel måste äga ett sämre näringsvärde än den som genom separering eller uppblandning med skummjolk nedbringats till samma fetthaltsnivå. Någon anledning att vidmakthålla nu gällande förbud att saluföra mjolk, som berövats något av sina naturliga beståndsdelar utan att detta särskilt anges torde sålunda icke föreligga. Om dylikt undantag endast medges ifråga om mejerierna, torde åtgärden ifråga ej heller medföra någon ökad svårighet för mjolkkontrollen.

Det förtjänar i detta sammanhang framhållas, att en minskning av konsumtionsmjölkens medelfetthalt även kan tillföra landet en icke oväsentlig mängd smör. Då mejerierna årligen försälja c:a 754,000 ton mjolk till direkt

konsumtion skulle en minskning av fetthalten med 1 procent giva landet ett årligt tillskott av ungefär 9,000 ton smör per år. Även ur denna synpunkt sett är en minskning av konsumtionsmjölkens medelfetthalt under nu rådande förhållanden sålunda att tillråda.

*Departements-
chefen.*

En omarbetning av hälsovårdsstadgan pågår för närvarande inom livsmedelslagstiftnings-sakkunniga. Det torde emellertid dröja någon tid, innan deras förslag i ämnet kan vara att förvänta. Den minskade fodertillgången kan göra det önskvärt att söka utvinna större smörkvantitet ur den tillgängliga mjölmängden, vilket kan ske genom att standardisera fetthalten hos konsumtionsmjölken. För att icke gällande författningsbestämmelser skola utgöra hinder för en dylik standardisering, därest sådan skulle påfordras, synes ändring av förut berörda stadganden i 10 § 2 mom. och 45 § 2 mom. hälsovårdsstadgan erforderlig. I anledning härav har jag låtit upprätta förslag till förordning om ändrad lydelse av 10 § 2 mom. och 45 § 2 mom. hälsovårdsstadgan den 19 juni 1919 (nr 566). Över förslaget torde riksdagens yttrande böra inhämtas.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte i proposition till riksdagen anhålla om riksdagens yttrande över nämnda författningsförslag.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Anders Lundstedt.